

Vannbransjens plass i kommunereformen

Vann- og avløpstjenestene er kommunenes mest grunnleggende oppgave og en forutsetning for enhver annen kommunal tjeneste. Den norske vann- og avløpsinfrastrukturen har en gjenanskaffelsesverdi på 1053 mrd. kr og et investeringsbehov på om lag 490 mrd. kr frem til 2030. Vannbransjen må derfor være et tema i kommunereformen på linje med andre viktige, kommunale tjenesteområder. Det er behov for robuste, kommunale kompetansemiljøer som kan sikre en innovativ og kostnadseffektiv vann- og avløpstjeneste. Uansett kommunestørrelse vil det også være behov for interkommunale samarbeidsløsninger og statlig tilrettelegging for slikt samarbeid.

Viktig kommunalt tjenesteområde

I Norge drikker vi vann fra krana, tar oss en dusj og spylor ned i toalettet med den største selvfølge. Det kan vi gjøre fordi vi er velsignet med mye vann fra naturens side, og fordi vann- og avløpstjenestene er utviklet som et kommunalt tjenesteområde siden 1850. Norsk Vann mener det er viktig at vann- og avløpstjenestene blir et tema i kommunereformarbeidet på lik linje med andre viktige, kommunale tjenesteområder. Vi vil peke på noen sentrale forhold som bør vektlegges i denne debatten.

Organisering og finansiering

Vann- og avløpstjenesten utføres i hovedsak av kommunene eller kommunalt eide selskaper. Til sammen er det 1100 vannverk og 2700 avløpsanlegg eid av kommuner eller interkommunale selskaper, samt 400 mindre samvirkevannverk og 100 hyttevannverk i områder der det ikke er bygget ut kommunalt tilbud. I januar 2012 sørget Stortinget for at vann- og avløpsanleggene forblir i kommunalt eie eller eid av samvirker, gjennom ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg.

Finansiering av vann- og avløpstjenestene skjer gjennom kommunale vann- og avløpsgebyrer fra de som mottar tjenesten, i henhold til selvkostprinsippet. Kommunestyrene vedtar gebyrnivå og budsjetter, og kommunerevisjonen påser at midlene brukes korrekt. En gjennomsnittlig husstand betaler i 2015 kun 6960 kr + mva samlet for vann og avløp.

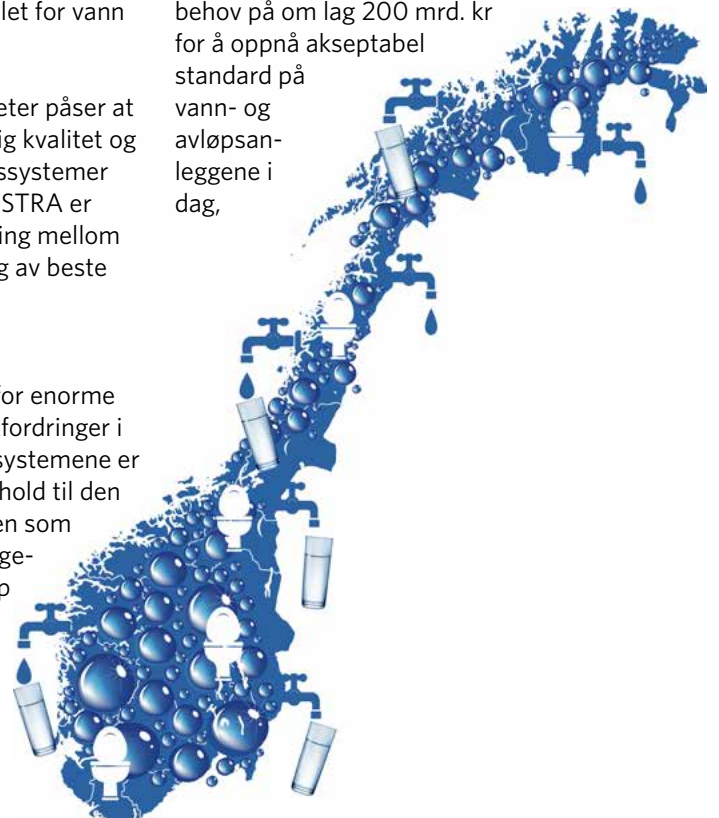
Statlige tilsynsmyndigheter påser at tjenesten har tilstrekkelig kvalitet og sikkerhet. Rapporteringssystemer som bedreVANN og KOSTRA er verktøy for sammenlikning mellom kommunene og utvikling av beste praksis.

Mange utfordringer

Vannbransjen står overfor enorme investeringsbehov og utfordringer i årene fremover. Avløpssystemene er underdimensjonert i forhold til den økende nedbørsmengden som kommer av klimaendringene. Et betydelig etterslep på vedlikehold av ledningsnett og en forventet befolknings-

vekst krever store investeringer. Vannbransjen har – og må ha – strenge kvalitets- og sikkerhetskrav, men det krever teknologi, økonomi og kompetanse.

I Norsk Vanns rapport «Investeringsbehov i vann- og avløpssektoren» er det estimert et samlet investeringsbehov på om lag 200 mrd. kr for å oppnå akseptabel standard på vann- og avløpsanleggene i dag,

og et ytterligere investeringsbehov på 290 mrd. kr frem til 2030. To tredjedeler av beløpet gjelder de kommunalt eide anleggene, mens en tredjedel gjelder huseiernes egne anlegg som stikkledning og anlegg i spredt bebyggelse. Om lag 90 % av verdiene av dagens vann- og avløpsanlegg er knyttet til det nedgravde ledningsnettet.

Kompetansebehov

Det er et stort behov for nytenkning og teknologiutvikling, for å løse utfordringene på vann- og avløpsområdet på en bærekraftig og kostnadseffektiv måte. I tillegg vil det kreve økt kompetanse og mer arbeidskraft. Det er stor mangel på vann- og avløpsfaglig personell i dag og vil være store pensjonskull de kommende årene. I kampen om fagfolkene vil større kompetansemiljøer ha en konkurransefordel sammenliknet med små miljøer.

Samarbeidsbehov også for større kommuner

Mange kommuner er avhengige av å etablere større kompetansemiljøer på vann- og avløpsområdet fremover, for å sikre kvaliteten på tjenesten, for deling av kunnskap og erfaringer, for å rekruttere kompetent personell og for å løse utfordrin-

gene kostnadseffektivt. Større enheter kan oppnås ved kommunesammenslåing eller interkommunale samarbeidsløsninger. Samtidig må man ivareta kunnskapen om særskilte lokale forhold ved anleggene.

Erfaringene har vist at også de største kommunene i Norge har behov for å samarbeide med andre kommuner på vann- og avløpsområdet, eksempelvis:

- Interkommunale selskaper for å produsere hele eller deler av vann- og avløpstjenesten til eierkommunene
- Interkommunale assistanseordninger/kompetansesentra for å sikre nødvendig personell og utstyr på spesialområder som dampsikkerhet, prøvetaking, lekkasjesøk mv.
- Vertskommuner for å forvalte kommunenes forurensningsmyndighet for avløp fra spredt bebyggelse

Samtidig viser erfaringene at det er krevende å realisere interkommunale samarbeidsløsninger og at mange forsøk har strandet de senere årene. Årsakene er flere. Det er ingen samordnet statlig forvaltning på området, og vann- og avløps-

tjenestene kommer sjelden opp på den rikspolitiske agendaen. I lokalpolitikken er det stort fokus på andre kommunale tjenestetilbud som helse og oppvekst, på bekostning av kommunaltekniske tjenester som vann og avløp.

Andre land

Organiseringen av vann- og avløpstjenestene varierer mye fra land til land. To relevante land å sammenlikne seg med ut fra naturgitte likhetstrekk, er Sverige og Skottland. I Skottland er det ett statlig selskap som betjener hele landet. I Sverige, med en gjennomsnittlig kommunes størrelse på ca. 30.000 innbyggere, er det de senere årene etablert stadig flere interkommunale selskaper.

Norsk Vann mener

Regjeringen, Stortinget og kommunene bør i sine diskusjoner om kommunesammenslåing og kommunesamarbeid ha et bevisst forhold til vann- og avløpstjenestene, som et grunnleggende, kommunalt tjenesteområde.

Selv om gjennomsnittlig kommunes størrelse i Norge øker, vil det likevel være behov for interkommunale samarbeidsløsninger innen vann og avløp. Statlige incentivordninger for å stimulere til samarbeid på vann- og avløpsområdet vil være viktig for å få fart på utviklingen. Samtidig må kommunenes eierstyring ivaretas på en god måte.

Regjeringens ekspertutvalg viser til Norsk Vanns innspill om at det er et stort behov for nytenkning og teknologiutvikling for å løse kravene og utfordringene på vann- og avløpsområdet på en bærekraftig og kostnadseffektiv måte. Det vises også til at det kreves en økt rekruttering og arbeid med å beholde arbeidskraft i vannbransjen, og at større kompetansemiljøer vil ha en fordel i kampen om fagfolkene.

Norsk Vann

Norsk Vann er en ikke-kommersiell interesseorganisasjon for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til å oppfylle visjonen om rent vann ved å sikre bransjen gode rammevilkår og legge til rette for kompetanseutvikling og kunnskapsdeling.

Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide vann- og avløpselskaper, kommunenes driftsassistanser og noen samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 360 kommuner med ca 95% av landets innbyggere. En rekke leverandører, rådgivere m.v. er tilknyttede medlemmer.

Norsk Vann BA

Vangsvegen 143
2321 Hamar
Telefon: 62 55 30 30
E-post: post@norskvann.no
www.norskvann.no